

ТЕМА: Зображення історичного минулого у поемі Тараса Григоровича Шевченка «Іван Підкова». Героїзм і відвага козаків та їхнього ватажка

Мета: ознайомити учнів з поемою “Іван Підкова” Т.Шевченка, з’ясувати її історичну основу; подати відомості про Івана Підкову як видатну особистість в історії українського козацтва; розкрити тему героїчного минулого народу на прикладі поеми; виробляти навички виразного читання; розвивати логічне мислення; зв’язне мовлення, пам’ять, увагу; сприяти вихованню почуття патріотизму, пошани до героїчного минулого наших пращурів.

Очікувані результати: учні вміють виразно читати поему “Іван Підкова”, розкривають історичну основу твору, визначають провідні мотиви поеми, висловлюють свої думки та враження, знають визначення “історична поема”.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Обладнання: портрет Т.Шевченка, портрет Івана Підкови.

ХІД УРОКУ:

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

З дитячих років Т. Г. Шевченко захоплювався історією України. З великою цікавістю слухав він розповіді старих людей, в пам'яті яких збереглися найважливіші події. Дійсно його увагу привертала героїчна визвольна боротьба народу України, зокрема тема боротьби українського народу проти турецько-татарських загарбників. Сьогодні ми ознайомимося із поемою Т.Г.Шевченка «Іван Підкова» у якій автор саме зображує історичне минуле. Але не лише прочитаємо цей твір, а й проаналізуємо, і дамо відповідь у кінці уроку на проблемне питання:

Чи згодні ви з таким твердженням: *Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього?*

III. Актуалізація опорних знань.

Бесіда з учнями :

1. Назвіть основні місця, де проживав Т.Г.Шевченко протягом усього життя.
2. Чому петербурзькому періоду відведене особливе місце у творчості Т.Г.Шевченка.
3. Назвіть рік написання поезії «Думка».

IV. Повідомлення теми уроку.

V. Сприймання та засвоєння учнями навчального матеріалу.

1. Повідомлення вчителя про Івана Підкову (презентація).

Ще по нинішній день згадує український народ про Івана Підкову і в піснях співає про його страшну смерть, а Тарас Шевченко звеличив славні подвиги цього героя в поемі «Іван Підкова».

Яким же постає образ Івана Підкови із поеми Т.Г.Шевченка. Тож зараз ми її прочитаємо, але спочатку звернімося до словничка.

2. Словникова робота.

- ☐ Зверніть увагу на слова, значення яких, можливо, вам було невідомим. Ці слова є у підручнику. Давайте прочитаємо, що вони означають?

(Діти зачитують значення слів).

Китайка – різновид тканини.

Лиман – озеро на півдні України.

Байдак – великий човен; козацька назва – чайка.

Рибалка – тут: птах, який живиться рибою.

Гирло – місце впадання річки в море.

Шинок – заклад, де можна було пообідати, відпочити, поговорити, повеселитись.

Поставець – посуд, кухоль.

Синоп – турецьке місто на південному березі Чорного моря.

Царград – давня слов'янська назва Стамбула, колишньої столиці Туреччини.

4. Виразне читання поеми.

5. Бесіда за змістом.

- Які враження від прочитаного?
- Яку цікаву минувшину розповів дід онуку?
- З чим звернувся отаман до козаків?
- Чи підтримали запорожці свого ватажка? Чому?
- Яке значення у творі має опис бурхливого моря?
- Як козаки поставилися до морської негоди?
- То які ж патріотичні мотиви звучать у поемі? *(Нагадування нащадкам про славне минуле).*
- Кого поет називає «німими свідками давнини»? Чому?
- У тексті є такі рядки: «Свідок слави дідівщини з вітром розмовляє». Про кого тут ідеться? Як можна розмовляти з вітром?
- «Синє море звірюкою, то стогне, то виє» – який це художній засіб? Знайдіть і зачитайте ті художні засоби, які поет використовує для зображення моря. З якою метою замальовується цей грізний пейзаж?

- ☐ **А тепер, спробуймо визначити тему та ідею твору.**

Тема: зображення морського походу запорожців проти турецьких загарбників на човнах на чолі з отаманом Іваном Підковою.

Ідея: возвеличення мужності, героїзму козаків та отамана Івана Підкови, їх сили волі, братерської дружби, які так необхідні в здобутті перемоги над ворогом

□ **Які художні засоби вам відомі? Давайте знайдемо їх у підручнику**

рефрен: «Було колись...»;

метафори: «ревіли гармати», «тіло лягло», «могили чорніють, ... говорять», «лихо танцювало», «журба ... кружала», «серце ... спочине», «небо сонце криє», «море... стогне, виє», «лиман човни вкрили», «хвилі запінились», море грає», «серце мліє», «човни стали»;

епітети: «біле тіло», «козацьке тіло», «синє море»;

порівняння: «могили ..., як гори», «хвилі, як ті гори»;

звертання: «Ану же, хлоп'ята», «Грай же, море», «Добре, батьку, отамане»;

риторичні оклики: «А згадаймо!», «На байдаки!», «Ходім погуляти!», «Грай же, море!», «Поїдемо в гості», «Спасибі вам!»;

риторичні запитання: «Де-то будуть роботи?»

Композиція: *Твір поділяється на дві частини:*

1) сучасність (дід, дивлячись на могили, згадує, як козаки мужньо виборювали волю, щасливе життя для України; козаки не втрачали почуття гумору, впевненості в собі навіть під час небезпеки);

2) минувшина (бурхливе море, яке начебто відчуває небезпеку, що наближається, – битва козаків з турками. І. Підкова обмірковує, де будуть відбуватися військові події, і відчувається задоволення отамана від того, що запорожці готові до рішучої боротьби, за це він їм дуже вдячний).

□ **Чи схожі Іван Підкова, як історична особа і Іван Підкова, як художній образ у Т.Г.Шевченка?**

□ **Тож яким насправді був Іван Підкова? Давайте охарактеризуємо козацького ватажка.**

(Учні по-черзі висловлюють свої думки, запис «Доріжки знань».

(Іван Підкова – відважний – рішучий – впевнений у собі – вміє прислухатися до думки інших, цілеспрямований – має чорні вуса, чуприну – його називають батьком – приклад для козаків).

6. Заключне слово вчителя

Сьогодні найважливішим було те, що ми з вами доторкнулися до нашої історії та зробили висновок, що без нашого минулого, без історії не може бути щасливого майбутнього. Мене, що Шевченко був настільки сильний духом, що ніякі перипетії життя не зламали його волю. Вражає, як любив поет вітчизну, уболівав за її майбутнє, переймався історією свого народу. Шевченко - взірць духовності, це постать, яка залишила слід не лише в історії української літератури, а й у моїй душі.

VI. Оголошення результатів навчальної діяльності учнів

VII. Рефлексія

Проблемне питання: *Чи згодні ви з таким твердженням: Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього?*

VIII. Домашнє завдання:

Визначити читати поему Т.Шевченка «Іван Підкова»